

ZESTAW KONTROLNY DLA NAUCZYCIELA/-LKI

Lp.	Nazwa gatunku	Grupa*	Opis	Miniatura zdjęcia
1	mopek <i>Barbastella barbastellus</i>	M	Jestem malutkim ssakiem, ale mam wielkie skrzydła. Są ponad 4 razy dłuższe niż moje ciało! Mam też długie, brązowo-czarne futerko i szpiczaste, szerokie uszy. Najbardziej lubię latać nocą po lesie i jeść motyle. Dni spędzam w różnych kryjówkach: szczelinach pni, pod odstającą korą, ale też w pęknięciach ścian waszych domów. Zimą możecie mnie znaleźć w jaskiniach lub w chłodnych podziemiach fortów.	
2	kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	A	Jestem małym płazem bezogonowym. Na grzbiecie mam gruczoły jadowe, a na brzuchu jaskrawe pomarańczowe plamy. Dzięki temu skutecznie odstrasza ludzi i inne zwierzęta. Żyję w wodzie, zadowolają mnie nawet niewielkie kałuże albo koleiny na polnych drogach. Jak wysychają – szukam sobie nowego domu. Na ląd wychodzę tylko, by móc tam wygodnie zapaść w zimowy sen.	
3	bóbr europejski <i>Castor fiber</i>	M	Jestem mądrym ziemnowodnym gryzoniem, podobno największym w całej Europie i Azji. Bardzo przywiązuję się do swojego terytorium, rodziny i drugiej połówki. Mam kilka wyjątkowych zdolności, m.in. umiem przebywać pod wodą nawet cały kwadrans, a moje silne siekacze ścinają drzewa o metrowej średnicy. Mam duży, spłaszczony ogon pokryty zrogowaciałą łuską, który pomaga mi nie tylko sterować w wodzie, ale też magazynuję w nim tłuszcz i dzięki temu nie marznę. Pracuję w nocy, dlatego ciężko jest mnie spotkać podczas leśnych wędrówek. Możecie jednak poznać mój dom po tamach i żeremiach, w których się skrywam.	
4	koza pospolita <i>Cobitis taenia</i>	F	Moje imię mylnie sugeruje, że jestem ssakiem, jednak mój prawdziwy kuzyn to karp. Mam szary grzbiet pokryty ciemnymi plamkami oraz obronne, ruchome kolce w okolicy oczu. Żyję w rzekach, stawach i jeziorach, szczególnie tych o piaszczystym lub kamienistym dnie. Lubię zagrzebywać się w podłożu tak, że widać tylko moje oczy i płetwę ogonową. Mam wtedy świetną kryjówkę, by polować na larwy owadów, mięczaki oraz robaki. W Polsce jestem objęty ścisłą ochroną gatunkową.	
5	lipiennik Loesela <i>Liparis loeselii</i>	P	Jestem niepozorną, małą i delikatną byliną o żółto-zielonej barwie, dorastającą do 20 cm wysokości. Mam podziemną bulwę, z której wyrasta trójkanciasty pęd i dwa lancetowate liście. Na początku swojego życia muszę mieć za sąsiada grzyby mikoryzowe. Dopiero w wieku 3 lat wydaję liście, a kwiaty – po siedmiu sezonach. Kwiatostan znajduje się na szczycie łodygi, jest skromny i składa się zwykle z kilkunastu zielonkawych lub żółtobiałych kwiatów. Możecie mnie spotkać na torfowiskach i bagnach między poduszkami mchów z podłożem węglanowym. Jestem gatunkiem rzadkim, na terenie Europy zagrożonym wyginięciem. W Polsce rosnę głównie na Pomorzu i Mazurach. Zwykle rosnę w skupiskach po kilka osobników.	

6	wydra europejska <i>Lutra lutra</i>	M	Jestem niewielkim drapieżnym ssakiem. Mam małe uszy i brązowe futerko z jasnym podgardlem. Choć mieszkam w całej Polsce, to jestem bardzo rzadka i zagrożona wyginięciem. Jeśli jednak dopisze Wam szczęście, spotkacie mnie nad brzegiem Bałtyku, nad nabrzeżami rzek, potoków, stawów i jezior. Buduję w skarpach nory, do których wejście znajduje się pod powierzchnią wody. Czasami zajmuję też nory lisów lub borsuków. Jedna z moich siostr gra Marlenę w serialu „Pingwiny z Madagaskaru”.	
7	czerwończyk nieparek <i>Lycaena dispar</i>	I	Na początku jestem gąsienicą i wylęgam się z jaja wczesną wiosną. Jem bardzo dużo roślin, aż staję się gotów, by zostać poczwarką. Jeszcze przed początkiem lata staję się pięknym latającym owadem. Mam dwie pary pomarańczowych skrzydeł, na których widać niewielkie ciemne plamki. Od spodu moje skrzydła są szarobrązowe. Lubię ciepłe dni na wilgotnych łąkach, moczarach i w lasach łęgowych.	
8	nocek łydkowłosy <i>Myotis dasycneme</i>	M	Jestem nocnym ssakiem latającym z kosmatym futrem. Mój grzbiet jest wyraźnie ciemniejszy od jasnego brzucha. Mam ciemny i szeroki pyszczyk, ciemne uszy oraz bardzo duże stopy. Żywię się owadami: głównie muchówkami, wodnymi chrząszczami i chruścikami. Możecie mnie spotkać przy dużych zbiornikach wodnych, zarówno wody stojącej jak i płynącej. Tam poluję, chwytając ofiary znad samej tafli. Latem mieszkam na strychach budynków, czasem w skrynkach łęgowych, dziuplach drzew i szczelinach mostów. Na zimę przenoszę się do jaskini, piwnic i starych fortów. W Polsce jestem uważany za gatunek rzadki i zagrożony.	
9	traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	A	Jestem płazem ogoniastym, który może żyć zarówno w wodzie, jak i na lądzie. Lubię zbiorniki wodne o mulistym dnie i silnie zarośnięte roślinnością. Są one idealne do złożenia i ukrycia moich jaj, z których wylęgają się kijanki. Jako dorosły płaz mam brązowe lub czarne ciało z plamkami i brodawkami, 4 palce u łap przednich oraz 5 – u tylnych. Nie mam pazurów, za to przeciwnika ugryzę dwoma rzędami zębów. Mam też szczególną zdolność odtwarzania utraconych w walce kończyn lub ogona.	
10	skójka gruboskorupowa <i>Unio crassus</i>	I	Jestem słodkowodnym mięczakiem, dorastającym do 11 cm długości. Mam oliwkowo-brunatną muszlę o gładkiej powierzchni i grubych ściankach. Jako larwa pasożytuję na skrzelach ryb. Przyczepiam się do nich i zostaję otoczona tkanką żywiciela. Tak powstaje cysta, w której się rozwijam, wchłaniając pokarm z tkanek ryby przez 1,5-2 miesiące. Po przekształceniu się w postać młodocianą, opuszczam cystę i opadam na dno rzeki. Najczęściej siedzę zagrzebana w mule, piasku lub osadach dennych wystawiając tylko nad powierzchnię tylny koniec ciała z tzw. syfonami. Jestem silnie zagrożona wyginięciem, bo nie umiem żyć w wodach zanieczyszczanych przez człowieka.	

*Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.

ZESTAW DLA UCZNIÓW/UCZENNIC

mopek

kumak nizinny

bóbr europejski

koza pospolita

lipienik Loesela

wydra europejska

czerwończyk nieparek

nocek łydkowłosy

traszka grzebieniasta

skójka gruboskorupowa

1. Jestem malutkim ssakiem, ale mam wielkie skrzydła. Są ponad 4 razy dłuższe niż moje ciało! Mam też długie, brązowo-czarne futerko i szpiczaste, szerokie uszy. Najbardziej lubię latać nocą po lesie i jeść motyle. Dni spędzam w różnych kryjówkach: szczelinach pni, pod odstającą korą, ale też w pęknięciach ścian waszych domów. Zimą możecie mnie znaleźć w jaskiniach lub w chłodnych podziemiach fortów.

2. Jestem małym płazem bezogonowym. Na grzbiecie mam gruczoły jadowe, a na brzuchu jaskrawe pomarańczowe plamy. Dzięki temu skutecznie odstrasza ludzi i inne zwierzęta. Żyję w wodzie, zadowolają mnie nawet niewielkie kałuże albo koleiny na polnych drogach. Jak wysychają – szukam sobie nowego domu. Na ląd wychodzę tylko, by móc tam wygodnie zapaść w zimowy sen.

3. Jestem mądrym ziemnowodnym gryzoniem, podobno największym w całej Europie i Azji. Bardzo przywiązuję się do swojego terytorium, rodziny i drugiej połówki. Mam kilka wyjątkowych zdolności, m.in. umiem przebywać pod wodą nawet cały kwadrans, a moje silne siekacze ścinają drzewa o metrowej średnicy. Mam duży, spłaszczony ogon pokryty zrogowaciałą łuską, który pomaga mi nie tylko sterować w wodzie, ale też magazynuje w nim tłuszcz i dzięki temu nie marznę. Pracuję w nocy, dlatego ciężko jest mnie spotkać podczas leśnych wędrówek. Możecie jednak poznać mój dom po tamach i żeremiach, w których się skrywam.

4. Moje imię mylnie sugeruje, że jestem ssakiem, jednak mój prawdziwy kuzyn to karp. Mam szary grzbiet pokryty ciemnymi plamkami oraz obronne, ruchome kolce w okolicy oczu. Żyję w rzekach, stawach i jeziorach, szczególnie tych o piaszczystym lub kamienistym dnie. Lubię zagrzebywać się w podłożu tak, że widać tylko moje oczy i płetwę ogonową. Mam wtedy świetną kryjówkę, by polować na larwy owadów, mięczaki oraz robaki. W Polsce jestem objęty ścisłą ochroną gatunkową.

<p>5. Jestem niepozorną, małą i delikatną byliną o żółto-zielonej barwie, dorastającą do 20 cm wysokości. Mam podziemną bulwę, z której wyrasta trójkanciasty pęd i dwa lancetowate liście. Na początku swojego życia muszę mieć za sąsiada grzyby mikoryzowe. Dopiero w wieku 3 lat wydaję liście, a kwiaty – po siedmiu sezonach. Kwiatostan znajduje się na szczycie łodygi, jest skromny i składa się zwykle z kilkunastu zielonkawych lub żółtobiałych kwiatów. Możecie mnie spotkać na torfowiskach i bagnach między poduszkami mchów z podłożem węglanowym. Jestem gatunkiem rzadkim, na terenie Europy zagrożonym wyginięciem. W Polsce rosnę głównie na Pomorzu i Mazurach. Zwykle rosnę w skupiskach po kilka osobników.</p>	<p>6. Jestem niewielkim drapieżnym ssakiem. Mam małe uszy i brązowe futerko z jasnym podgardlem. Choć mieszkam w całej Polsce, to jestem bardzo rzadka i zagrożona wyginięciem. Jeśli jednak dopisze Wam szczęście, spotkacie mnie nad brzegiem Bałtyku, nad nabrzeżami rzek, potoków, stawów i jezior. Buduję w skarpach nory, do których wejście znajduje się pod powierzchnią wody. Czasami zajmuję też nory lisów lub borsuków. Jedną z moich sióstr gra Marlenę w serialu „Pingwiny z Madagaskaru”.</p>
<p>7. Na początku jestem gąsienicą i wylęgam się z jaja wczesną wiosną. Jem bardzo dużo roślin, aż staję się gotów, by zostać poczwarką. Jeszcze przed początkiem lata staję się pięknym latającym owadem. Mam dwie pary pomarańczowych skrzydeł, na których widać niewielkie ciemne plamki. Od spodu moje skrzydła są szarobrązowe. Lubię ciepłe dni na wilgotnych łąkach, moczarach i w lasach łąkowych.</p>	<p>8. Jestem nocnym ssakiem latającym z kosmatym futrem. Mój grzbiet jest wyraźnie ciemniejszy od jasnego brzucha. Mam ciemny i szeroki pyszczek, ciemne uszy oraz bardzo duże stopy. Żywię się owadami: głównie muchówkami, wodnymi chrząszczami i chruścikami. Możecie mnie spotkać przy dużych zbiornikach wodnych, zarówno wody stojącej jak i płynącej. Tam poluję, chwytając ofiary znad samej tafli. Latem mieszkam na strychach budynków, czasem w skrzynkach lęgowych, dziuplach drzew i szczelinach mostów. Na zimę przenoszę się do jaskini, piwnic i starych fortów. W Polsce jestem uważany za gatunek rzadki i zagrożony.</p>
<p>9. Jestem płazem ogoniastym, który może żyć zarówno w wodzie, jak i na lądzie. Lubię zbiorniki wodne o mulistym dnie i silnie zarośnięte roślinnością. Są one idealne do złożenia i ukrycia moich jaj, z których wylęgają się kijanki. Jako dorosły płaz mam brązowe lub czarne ciało z plamkami i brodawkami, 4 palce u łap przednich oraz 5 – u tylnych. Nie mam pazurów, za to przeciwnika ugryzę dwoma rzędami zębów. Mam też szczególną zdolność odtwarzania utraconych w walce kończyn lub ogona.</p>	<p>10. Jestem słodkowodnym mięczakiem, dorastającym do 11 cm długości. Mam oliwkowo-brunatną muszlę o gładkiej powierzchni i grubych ściankach. Jako larwa pasożytuję na skrzelach ryb. Przyczepiam się do nich i zostaję otoczona tkanką żywiciela. Tak powstaje cysta, w której się rozwijam, wchłaniając pokarm z tkanek ryby przez 1,5-2 miesiące. Po przekształceniu się w postać młodocianą, opuszczam cystę i opadam na dno rzeki. Najczęściej siedzę zagrzebana w mule, piasku lub osadach dennych wystawiając tylko nad powierzchnię tylny koniec ciała z tzw. syfonami. Jestem silnie zagrożona wyginięciem, bo nie umiem żyć w wodach zanieczyszczanych przez człowieka.</p>

Projekt finansowany z:

www.eeagrants.org

Pomoce zostały opracowane w ramach projektu Zgodnie z Naturą, prowadzonego przez Centrum Edukacji Obywatelskiej.

www.globalna.ceo.org.pl

Opracowanie: Paulina Brokos

Źródła fotografii: <http://www.wikipedia.org/>, <http://atlasryb.rybowanie.pl/>